

Posudek rigorosní práce

Martin KLEČACKÝ, *Převzetí rakouského četnictva československým státem 1918–1919*, Praha 2011.

Pan Martin Klečacký si za téma své rigorosní práce zvolil převzetí rakouského četnictva Československou republikou. Jedná se o téma, kterému česká a československá historiografie dosud věnovaly jen minimální pozornost, tedy téma víceméně zcela nezpracované. Současně se ale jedná i o téma s velkým badatelským potenciálem, které v sobě skrývá celou řadu různorodých oblastí a problémů oscilujících od vzniku ČSR, přes dějiny moderních ozbrojených složek či institucionální a personální kontinuitu správního a bezpečnostního aparátu, až po sociální a nacionální tematiku uvnitř profesně velmi specifické, vnitřně striktně strukturované a přitom navenek ostře segregované společenské skupiny. S historiografickou nezpracovaností zvoleného tématu kontrastuje rozsáhlé množství dochovaných pramenů, a to zejména úřední provenience (Zemské četnické velitelství, Generální velitelství četnictva, Ministerstvo vnitra). Martin Klečacký se zvoleného tématu, jež mu bezpochyby přirostlo k srdci, zhostil s nevšední houževnatostí a vytrvalostí. Z archivních pramenů se snažil získat maximum informací, které se pokoušel doplnit a rozšířit o informace z nečetných a často v regionálních periodikách a sbornících otištěných článků a studií. V souvislosti se zvoleným tématem M. Klečacký požádal a získal i dvě zahraniční badatelská stipendia. První do Francie, země spojené se vznikem vojensky organizovaných pořádkových a bezpečnostních složek (gendarmérie). Druhé do Rakouska, resp. na Keplerovu universitu v Linci, kde mu studijní pobyt umožnil bádát v Hornorakouském zemském archivu a hledat tak stopy týkající se dezercí německých četníků z Čech do Horních Rakous na přelomu let 1918 a 1919.

Martin Klečacký svoji práci jasně a přesně strukturoval. Organizační a historický vývoj četnictva tvoří nezbytný úvod do problematiky, kterou autor zahájil detailním a zasvěceným naskicováním poměrů v četnictvu v pohraničních Němci obývaných oblastech v posledním roce války a v prvních měsících od vzniku republiky. Na jedné straně zachytil rozvrat této mocenské složky způsobený odvody četníků na frontu, současně se pak věnoval střetům identit, nacionalismů, pragmatismu atd. v hlavách německých četníků, kteří sváděli složitý vnitřní boj o to, zda vstoupit do služeb nového, jim cizího až nepřátelského státu, anebo své osudy spojit s útekem do Německého Rakouska a doufat, že se sudetoněmecké oblasti stanou jeho součástí. Tyto

úvahy byly spojené nejen s obavami hrát va banque s další vlastní kariérou a obživou rodiny, ale i s vědomím, že úředním jazykem československého státu bude jazyk, jímž většina německých četníků nevládla, vládnout nechtěla a ani nemohla. Druhý protipól tvoří potřeba nového státu plně kontrolovat své celé území, potlačit iredentu německého obyvatelstva a současně zabránit sociálním excesům provázejícím konec války. Třetí kapitola se koncentruje na proměny četnictva v novém státu, tj. na otázku integrace či neintegrace této rakušanství symbolizující a všeobecně nenáviděné bezpečnostní složky. Rozhodnutí zachovat a s ohledem na poměry pokud možno ještě posílit četnictvo a jeho stavy bylo důležitým krokem pro konsolidaci poměrů v ČSR. Jak M. Klečacký ukazuje, nešlo jen o Sudety či o něco později i Slovensko, nýbrž i o vnitrozemí, zejména o oblasti s vysokou koncentrací dělnictva (např. Plzeň). V souvislosti s touto potřebou a rozhodnutím M. Klečacký analyzoval způsob a metody prověřování a přijímání nových četníků, ukázal na problematičnost možného působení někdejších legionářů v řadách četnictva, zabýval se repatriací četníků českého původu z ostatních zemí mocnářství (zejm. z Bosny a Hercegoviny). Prokázal, že velení četnictva trvalo na vysoké profesionální úrovni sboru, snažilo se vysvětlit nemožnost a škodlivost snižování zavedených standardů, poukazovalo na nedostatky (vzdělanostní, kriminální apod.) nabízených legionářů apod.

Poslední kapitola posuzované práce rozebírá služební a společenské postavení četnictva v novém státě, věnuje se zejména vnímání četnictva obyvatelstvem, problémem jeho malé autority, naivními představami o zrušení četnictva, vyřizováním osobních účtů za příkoří z minulosti apod. M. Klečackému přitom nešlo jen o popis reálně existujícího stavu, ale i o to, jak se četnictvo samo snažilo s tímto obrazem vypořádat a získat si novou tvář. Velmi důležitý je i rozbor příprav nové služební organizace četnictva, jeho provázání s dalšími státními a samosprávnými orgány. Svoji zajímavost mají i snahy četníků samotných o vytvoření vlastní stavovské organizace a odpor státních orgánů proti takovéto přílišné „demokratizaci“ klíčové bezpečnostní složky.

Martin Klečacký ve své práci prokázal velmi dobré znalosti, dobrou řemeslnou i metodickou připravenost ke zpracování podobně náročného tématu. Dokázal pracovat s jinojazyčnými a paleograficky nelehkými prameny, s českou i zahraniční literaturou. Jeho rigorosní práce je cenným příspěvkem nejen pro poznání budování státní správy nového státu, ale i pro poznání psychologie jednotlivců v kritických situacích, kdy na jednom rozhodnutí záleží budoucí existence jedince i jeho rodiny. Předložená práce

představuje celistvé a přitom mnohvrstevnaté představení téměř neznámého tématu a skýtá tak víceméně komplexní pohled. Ačkoliv téma již svojí samotnou podstatou není předurčeno k nějakému velkému teoretizování, klade si autor v jeho kontextu relevantní otázky a hledá na ně odpovědi. Po jazykové a stylistické stránce nelze práci M. Klečackého nic podstatného vytknout, dosahuje nadprůměrné úrovně.

rigorosní práci Martina Klečackého považuji za velmi zdařilou, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji klasifikovat ji stupněm výborně.

Praha 29. 9. 2011

Dr. Luboš Velek